Oikeusministeriö NEUVOSTORAPORTTI OM2018-00242

LAVO Aittoniemi Eeva(OM) 18.07.2018

Asia
EU/Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 12.-13.7.2018; oikeusasiat

Kokous
Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 12.07.2018 - 13.07.2018

E-evidence-sääntelyn (rajat ylittävä pääsy sähköiseen todistusaineistoon) valmistelu jatkuu. KOM korostaa kiireellisyyttä, EP:llä perusoikeushuolia. Keskustelussa asetusehdotuksen 15 ja 16 artiklaan liittyvä kysymys lakikonflikteista. Osa jäsenvaltioista pitää KOM ehdotusta tältä osin liian monimutkaisena. Koska moni palveluntarjoaja on yhdysvaltalainen, monet pitävät sopimusneuvottelujen aloittamista USA:n kanssa tarpeellisena. Komissio harkitsee ehdotusta neuvottelumandaatiksi. Suomessa kannanmuodostus ehdotukseen on kesken.

Ensimmäinen keskustelu komission hiljattain antamista asetusehdotuksista siviilioikeudellisen yhteistyön tehostamisesta ja digitalisoinnista (todistelu- ja tiedoksiasetusten uudistaminen). Oikeudenhoidon digitalisoiminen EU-maiden yhteinen intressi, eteneminen jäsenvaltioissa eri tahtista. Peräänkuulutetaan EU-rahoituksen kohdantamista tähän työhön sekä oikeusalan sähköisen asioinnin E-Codex-hankkeen jatkokehittämistä ja vakauttamista. Viimeistään seuraavalta komissiolta odotetaan lainsäädäntöehdotusta e-Codex-ylläpitotehtävien antamisesta eu-Lisan hoidettavaksi.

Työlounaalla keskustelua oikeudellisten päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä tämän perustana olevasta vastavuoroisesta luottamuksesta. Taustalla mm. EUT:n oikeuskäytäntö eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja sen suhteesta perusoikeuksiin. Linkki oikeusvaltiokeskusteluun. Asiasta valmisteltaneen neuvoston päätelmät.

1. **Rajat ylittävä pääsy sähköiseen todistusaineistoon (E-evidence)**

PJ:n asiakirja ”Cross-border gathering of electronic evidence – direct cooperation with providres; Tackling the problem of conflicting obligations for providers”

Puheenjohtaja esitteli aihetta ja kokousasiakirjaa. Tarkoitus on keskustella siitä, miten tulisi säännellä tilannetta, jossa palveluntarjoajalle annetun eurooppalaisen esittämismääräyksen noudattaminen olisi ristiriidassa EU:n ulkopuolisen valtion

lainsäädännön kanssa. Kysymykset liittyvät E-evidence-asetusehdotuksen 15 ja 16 artiklaan. PJ toivoo myös kuulevansa jäsenvaltioilta kokemuksia ja ratkaisuja käytännön tilanteisiin, joissa tällaisia ristiriitoja on jo ilmennyt.

Komissio korosti asian tärkeyttä, kiinnitti huomiota aikataulupaineisiin, ja selosti komission esityksen perusteita. Komission ehdotuksen on tarkoitus kattaa kaikki EU:n alueella palveluita tarjoavat palveluntarjoajat, osa näistä ovat kolmansista valtioista. Piti ehdottamiaan säännöksiä lakikonflikteista perusoikeussuojan takia tarpeellisina ja toisaalta suhteellisuusperiaatteen mukaisina ja muistutti, että tietojen siirtämistä EU:n ulkopuolelle on aina arvioitava EU:n tietosuojasääntöjen valossa. Komissio viittasi myös keskusteluihin USA:n kanssa ja ennakoi tekevänsä ehdotuksen neuvottelumandaatiksi lähikuukausina.

EP:n JURI-valiokunnan puheenjohtaja välitti puheenvuorossaan LIBE-valiokunnan kannanoton. Komission ehdotus herättää valiokunnassa monia oikeudellisia kysymyksiä, joita oli käsitelty myös tietosuojaviranomaisten WP29-komiteassa.

Lähes kaikki jäsenvaltiot käyttivät puheenvuoron. Käydyssä keskustelussa komission ehdotuksen 15 ja 16 artikloihin liittyvä kysymys lakikonflikteista tunnustettiin yleisesti seikaksi, josta sääntely on perusteltua. Ehdotuksen arviointi vaikuttaa kuitenkin vielä olevan useissa maissa kesken ja asiantuntijatason keskusteluja tarvitaan vielä runsaasti. Monet kuitenkin totesivat jo tässä vaiheessa pitävänsä komission ehdottamaa mallia monimutkaisena ja kysymyksiä herättävänä, erityisesti mitä tulee kolmannen maan rooliin, jota osa piti liian vahvana. Monet korostivat vastavuoroisuutta suhteessa kolmansiin maihin.

Suomi korosti kannanmuodostuksensa keskeneräisyyttä, totesi kommenttiensa olevan vasta alustavia ja peräänkuulutti tasapainoista ja käytännössä toimivaa ratkaisua. Yleisesti piti perusteltuna, että KOM ehdotuksessa huomioidaan myös tilanteet, joissa määräyksen vastaanottajalla voi olla ristiriitaisia velvollisuuksia. On tärkeää löytää asiassa perusoikeuksien kannalta uskottava malli ja tältä osin komission ehdotukseen sisältyy ongelmia, jotka on ratkaistava. Komission ehdotuksesta yleisesti voi todeta, että siinä ehdotetaan varsin laajaa roolia palveluntarjoajille. Suomen käsityksen mukaan suorassa yhteydenpidossa viranomaisten ja palveluntarjoajien välillä piti olla rooli myös palveluntarjoajan jäsenvaltion viranomaisilla. Rikostorjunnan tehostamisessa pitäisi ottaa huomioon myös perusoikeuksien ja tietosuojan sekä valtioiden suvereniteetin turvaaminen. Viranomaisten pitäisi arvioida näitä kysymyksiä, eikä tätä saanut ulkoistaa yksityisille palveluntarjoajille. Neuvotteluissa pitää löytää ratkaisu, joka varmistaa perusoikeuksien kunnioittamisen ja löytää tasapainoisen, käytännössä toimivan ratkaisun.

Puheenjohtaja totesi yhteenvetonaan, että enemmistö jäsenvaltioista katsoo, että lakikonflikteihin piti löytää asetuksessa ratkaisu. Jotkut olivat peräänkuuluttaneet vastavuoroisuutta ml. kahdenväliset sopimukset, erityisesti USA:n kanssa. Oli toisaalta esitetty huolia säädöksen tehokkuudesta. Myös EP:n epäilykset piti ottaa huomioon ja huolehtia perusoikeuksien kunnioittamisesta.

2. Todistelu- ja tiedoksiantoasetuksen uudistaminen
   PJ:n asiakirja "Modernisation of the judicial cooperation in civil and commercial matters due to enhanced use of electronic means of communication"

Puheenjohtaja esitteli aihetta ja kokousasiakirjaa. Komissio on antanut 31.5.2018 ehdotukset todisteluasetuksen ja tiedoksiantoasetuksen muuttamisesta, tavoitteena

erityisesti digitalisaation edistäminen. Neuvottelujen pohjustamiseksi PJ toivoo jäsenvaltioiden ottavan kantaa siihen, kuinka laajasti sähköisten välineiden käyttöä voidaan tehostaa/lisätä rajat ylittävissä tiedoksiannoissa siten, että kansalaisten prosessuaaliset oikeudet ovat turvattu; mitkä ovat suurimmat esteet nykyaikaisen teknologian käytölle todisteiden vastaanottamisessa; sekä siihen, miten e-CODEX-sovellusten käytettävyyttä voitaisiin edistää rajat ylittävissä siviiliprosesseissa.

Komissio totesi, että EU:n alueella on vuosittain 3,4 miljoonaa rajat ylittävää siviili- ja kauppaoikeudellista tapausta. Komissio haluaa modernisoida ja digitalisoida menettelyä, vahvistaa osapuolten menettelyllisiä oikeuksia ja nopeuttaa menettelyä ja tehdä sen edullisemmaksi. Menettelyn siirtäminen sähköisemmäksi voisi tuoda komission arvion mukaan kymmenien miljoonien eurojen säästöt vuosittain. Videoneuvottelun käytön lisäämisen vaatimiin investointeihin on EU:ssa käytössä useita mahdollisia rahoituslähteitä. Komission tarkoituksena on varmistaa sähköisen asioinnin E-Codexille siltarahoitus vuosille 2018-2020 kunnes sen ylläpito siirtyisi eu-Lisalle.

EP:n JURI-valiokunnan puheenjohtaja totesi ensin, että valiokunta oli juuri hyväksynyt yksityisoikeuteen liittyvän mietinnön, jonka keskeisiä viestejä esitteli. Valiokunta ehdottaa uutta nopeutettua menettelyä kauppaoikeudellisten riitojen ratkaisun nopeuttamiseksi EU:ssa. EP kiittää komissiota nyt pöydällä olevista uusista ehdotuksista, mutta hankkeita ei välttämättä päästä neuvottelutulokseen nykyisen EP:n aikana. EP tukee yleisesti sähköisten välineiden laajempaa käyttöä, kunhan oikeusturvasta huolehditaan.

Lähes kaikki jäsenvaltiot käyttivät puheenvuoron. Menettelyjen modernisointia ja digitalisointia tuetaan yleisesti ja monissa maissa on vireillä oikeudenhoidon digitalisointihankkeita, ml. videoneuvottelujen käytön laajentamista oikeudenkäynneissä. Jäsenvaltioiden lähtötasot kuitenkin vaihtelevat ja monet korostavatkin kansallisten järjestelmien erityispiirteiden huomioimista sekä sähköisten viestintämuotojen joustavaa (ei pakottavaa) toteuttamista. Keskustelussa korostettiin menettelyllisten oikeuksien ja oikeusturvan toteuttamista. Lisäksi monet maat peräänkuuluttavat E-Codexin käytön vakiinnuttamista ja laajentamista, mikä edellyttää komission lainsäädäntöehdotusta sekä EU-rahoituksen kohdentamista oikeudenhoidon digitalisointiin.

Myös EU:n perusoikeusvirasto osallistui keskusteluun ja nosti esiin kolme ihmisoikeutta. Ensimmäinen oli oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Tietojen jakaminen yli rajojen vaatii tietyt menettelylliset vähimmäiskriteerit. Tietosuojan ja yksityisyydensuojan osalta muistutti, että tarvitaan turvallinen tapa tietojen siirtämiseksi, ml. tehokas salaus. Piti vielä varmistaa tehokas pääsy oikeuksiin (access to justice) myös niille, jotka eivät osaa käyttää sähköisiä välineitä.

Puheenjohtaja totesi tarpeen ottaa oikeudenhoidon digitalisointi huomioon tulevissa rahoituskehyksissä. Komission esityksiin siviili- ja kauppaoikeudellisten menettelyjen tehostamisesta suhtaudutaan yleisesti myönteisesti. Turvallisuutta ja oikeusturvaa koskea kysymykset tulee jatkotyössä ratkaista. Asetusehdotuksia koskeva työryhmätyö aloitetaan syksyllä.

3. **Lounaskeskustelu ”Mutual recognition in criminal matters enhancing mutual trust”** *(PJ:n keskusteluasiakirja)*

Kokouksen työlounaalla keskusteltiin vastavuoroisen tunnustamisen periaatteesta, tämän edellyttämästä keskinäisestä luottamuksesta sekä erityisesti eurooppalaista pidätysmääräystä koskevasta EUT:n oikeuskäytännöstä. Puheenjohtajamaa Itävalta aikoo valmistella aiheesta neuvoston päätelmät.

Suomen edustajat
Lainsäädäntöjohtaja Lena Andersson (OM) ja muu virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
PJ:n keskusteluasiakirjat asiakohdittain

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
